

Digitalisering van onderwijs in de Vlaamse en Brusselse gevangenissen. Kloof te dichten!

In de Vlaamse en Brusselse gevangenissen wordt er geleerd. Zowel formeel als informeel. Aanbodverstrekkers komen dan wel in de gevangenis hun aanbod geven, maar dat gebeurt niet op dezelfde manier als buiten de muren. Waar de cursisten in de CVO's, Centra voor Basiseducatie, hoger onderwijsinstellingen e.a. gebruik maken van internet en digitale leerplatformen, kunnen de gedetineerden die les volgen in de gevangenis dit niet.

Dit zorgt voor achterstand, zowel op digitaal vlak als op leervlak, en komt de reïntegratie van de betrokkenen bijgevolg niet ten goede. Dit is een heel spijtige zaak omdat net tussen de gevangensmuren een grote groep mensen zit die laaggeletterd of kortgeschoold zijn. Een rapport uit 2015 van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek toont aan dat 75% van de gedetineerden laagopgeleid is, 45% geen getuigschrift basisonderwijs behaalde en 30% analfabeet is (tegenover 1% van de algemene bevolking).

Buiten de muren wordt er volop ingezet op digitale geletterdheid binnen alle segmenten van de maatschappij en is dit de 21st century skill bij uitstek. Waarom deze lijn niet doortrekken naar de gevangenis om te gaan voor een kwalitatieve voorbereiding op een volwaardige reïntegratie in de buitenwereld van de gedetineerden?

Toenemende digitalisering in de samenleving is nog niet zichtbaar in het leeraanbod van de gemiddelde Vlaamse of Brusselse gevangenis.

Leren is meer als het formeel onderwijs. In de gevangenis wordt er ook geleerd via het sport- en cultuuraanbod, allerlei vormen, de bibliotheekwerking ... Maar als het gaat over het digitale leeraanbod in de gevangenis, hebben we momenteel enkel concreet zicht op het segment onderwijs. Wat valt op?

Doordat er geen toegang is tot internet in de gevangenissen kunnen examens die digitaal worden afgenomen door de externe aanbieders, niet meer doorgaan. Ook het aanbod ICT en dat van in de Open Leer Centra kan amper nog aangeboden en geüpdatet worden. Afstandslernen en leren op maat is zo goed als onbestaand. Ook de infrastructuur is op vele plaatsen aan een update toe en daar wordt aan gewerkt.

Pijnlijke vaststelling: gedetineerden willen studeren en examens afleggen, maar vaak is het praktisch gewoon niet mogelijk. Met alle gevolgen van dien voor hun reïntegratietraject en terugkeer in de maatschappij.

We zetten hieronder op een rijtje wat de stand van zaken is op het vlak van digitalisering van onderwijs in de Vlaamse en Brusselse gevangenissen.

Examencommissie

Ongeveer 3/4e van de gedetineerden in ons land is laag opgeleid en beschikt niet over een diploma secundair onderwijs. Voor velen van hen is de detentietijd het uitgelezen moment om hiermee aan de slag te gaan. Dit kan bijvoorbeeld binnen de muren via de examencommissie in een zelfstudiesysteem. Hier duikt echter een probleem van digitale orde op sinds 1 januari 2019. Net zoals buiten de gevangensmuren, worden er enkel nog digitale examens georganiseerd. De examencommissie heeft namelijk beslist om enkel nog digitale examens te organiseren. Daardoor is het afleggen van examens enkel nog mogelijk in vijf gevangenissen (Antwerpen, Brugge, Beveren en Leuven-Centraal en Leuven

Hulp). Jammergenoeg betekent dit dus dat de gedetineerden van 14 gevangenissen in Vlaanderen en Brussel niet meer kunnen deelnemen aan de “schriftelijke” examens van de Examencommissie. Maar ook de afname van de mondelinge examens komt in het gedrang. Vanaf januari 2020 zullen er geen examinatoren meer naar de gevangenissen komen om mondelinge examens af te nemen. Een mogelijke oplossing hiervoor kan videoconferencing zijn.

Opleiding VCA

De opleiding VCA werd in het schooljaar 2017-2018 in 9 gevangenissen aangeboden door de centra voor basiseducatie. Ongeveer 130 cursisten hebben zich toen voor deze opleiding ingeschreven. Vanaf 1 januari 2019 werd, zoals bij de Examencommissie, ook voor de gevangenissen volledig overgeschakeld op digitale examens, georganiseerd door Het Provinciaal Examen centrum Antwerpen. Net zoals bij de examens van de Examencommissie, zijn de VCA-examens enkel in de 5 gevangenissen toegankelijk waarbij de infrastructuur dit toelaat.

ICT-opleidingen

Sinds 1 september 2018 is het nieuwe opleidingsprofiel “ICT” van toepassing in het volwassenenonderwijs. Dit houdt in dat men bij de start van elke module binnen het studiegebied ICT eerst moet slagen voor bepaalde basismodules of slagen voor de vrijstellingsproeven van deze modules. Zowel de basismodules als de vrijstellingsproeven voor deze basismodules vereisen het gebruik van internet voor de cursisten. Deze lijn kan ook door getrokken worden naar de andere ICT-modules waar internet en bepaalde programma’s moeten kunnen gebruikt worden. Het niet kunnen instromen van gedetineerden in deze opleidingen is een heel spijtige zaak aangezien de digitale ongeletterdheid groot is onder de gevangenispopulatie en er een grote nood is aan dergelijke basisopleidingen en de vervolgmodes.

Uitsluiting van opleidingskansen in het kader van individuele leertrajecten

Door het gebrek aan internettoegang worden gedetineerden uitgesloten van heel wat opleidingskansen. Daar waar in het verleden vaak “offline” betaalbare alternatieven werden gevonden om studiemateriaal beschikbaar te stellen in de gevangenissen, is dit op heden (bijna) niet meer het geval. Het gaat niet enkel om toegang tot studiemateriaal, maar ook over toegang tot informatie- en leerplatformen van bepaalde opleidingsverstrekkers.

De Open Leercentra

De open leercentra in de gevangenissen, proberen op maat een leeraanbod te voorzien. Door het niet beschikken over internet staan ook zij onder druk. Kwalitatieve en betaalbare software installeren, updaten en registreren in een offline omgeving is namelijk moeilijk realiseerbaar. Er zijn nog slechts 4 gevangenissen waar er open leercentra zijn: Brugge, Hoogstraten, Ruiselede en Leper.

Geen afstandsonderwijs

In onze maatschappij staat “onderwijs op maat” centraal. De mogelijkheden zijn (bijna) eindeloos om als volwassene een gepast onderwijstraject op te starten. ICT is binnen onderwijs een belangrijk middel om dit aanbod op maat mogelijk te maken. Een mooi voorbeeld is het gecombineerd onderwijs (“blended learning”), waar face-to-face onderwijs wordt afgewisseld met afstandsmomenten. Deze onderwijsvorm kan een grote en een wisselende instroom van cursisten flexibel bedienen. Gecombineerd onderwijs werd mogelijk gemaakt via de Prison Moodle (d.i. een leerplatform zonder toegang tot internet) in vier gevangenissen. Het luik “afstandsonderwijs” geeft echter problemen. Zo is er voor de gedetineerden geen toegang tot het leerplatform buiten de contactmomenten in het

klaslokaal. De praktijk toont dat het aandeel afstandsonderwijs wordt ingeperkt en dat de Prison Moodle vooral ter ondersteuning van het contactonderwijs wordt gebruikt.

Voor de andere gevangenen zijn er geen opties om gecombineerd onderwijs aan te bieden. Gedetineerden worden hierbij ook uitgesloten van (hoger/universitair) afstandsonderwijs omdat zij geen toegang hebben tot de digitale leerplatformen.

Infrastructuur

In het gros van de gevangenen zijn de computers en de software sterk verouderd. De vernieuwing van computers is in bepaalde gevangenen een absolute voorwaarde voor de uitrol van de beperkte internetverbinding naar het leslokaal.

Gevolgen digitale uitsluiting

Op basis van het bovenstaande kan er geconcludeerd worden dat reeds vandaag de toegang tot het onderwijsaanbod voor gedetineerden en de kwaliteit ervan in het gedrang is gekomen. Dit is niet bevorderlijk voor een succesvolle reïntegratie. En bijna iedere gedetineerde komt ooit vrij. Dus op lange termijn betaalt de maatschappij hier een prijs voor.

Doordat gedetineerden geen toegang tot internet hebben, spenderen sommige professionals in en buiten de gevangenis (bv. onderwijscoördiantoren, lesgevers, aanbodverstrekkers) veel tijd aan het zoeken van praktische en creatieve offline-oplossingen. Tijd die ze aan hun eigenlijke opdrachten zouden moeten kunnen besteden. Een negatieve bijwerking is dat op deze manier de verantwoordelijkheidszin en zelfredzaamheid van de gedetineerde niet wordt aangemoedigd.

Voorbeelden van praktijken in het buitenland (zie rubriek “good practices en projecten digitalisering” op de Klasbak-website) tonen aan dat het mogelijk is om op een veilige manier gedetineerden toegang te geven tot het internet.

De beste en op lange termijn enige oplossing is om internet op gecontroleerde wijze toe te laten in gevangenen voor lesgevers en gedetineerden.

Klasbak vzw